

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

ELIŠKA FRANCOVÁ

3. ročník – kombinované studium

Obor: Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku

TVORBA UČEBNÍ OSNOVY

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Michaela Prášilová, Ph.D.

Olomouc 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a že jsem použila jen uvedené prameny a literatury.

V Olomouci dne 15. dubna 2010

.....

Poděkování

Děkuji PhDr. Michaele Prášilové, Ph.D. za její podněty a rady, které mi jako vedoucí mé bakalářské práce poskytovala při jejím zpracování.

OBSAH:

ÚVOD	- 5 -
1. TEORETICKÁ ČÁST	6
1.1 Kurikulární reforma	6
1.1.1 Význam kompetencí	8
1.1.2 Klíčové kompetence a průřezová témata	8
1.2 Obecná charakteristika rámcově vzdělávacích programů	10
1.3 Vzdělávací program	11
1.4 Postup kroků při zpracování školního vzdělávacího programu	12
1.5 Výukový cíl jako základ vzdělávacího programu	15
1.6 Tvorba učební osnovy	17
1.7 Části osnovy vyučovacího předmětu	18
1.8 Charakteristika oboru	19
1.9 Charakteristika pojmů jednotlivých druhů postižení	21
2. PRAKTICKÁ ČÁST	24
2.1 Charakteristika Odborného učiliště a Praktické školy Zlín – Klečůvka	24
2.2 Profil absolventa, odborné kompetence	25
2.3 Charakteristika předmětu odborného výcviku	27
2.4 Učební osnova pro 1. ročník odborného výcviku	29
ZÁVĚR	43
Seznam použité literatury	44
Seznam zkratk	46
Anotace	

ÚVOD

Celá naše společnost prochází v současnosti nejrůznějšími změnami a inovacemi. Ať nám na mysli vyvstanou nejrůznější odvětví či sektory, musíme k nim beze sporu zařadit i naše současné školství. Proto i Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky se snaží zlepšit a zmodernizovat kvalitu vzdělávání a zavádějí do naší vzdělávací soustavy nový systém vzdělávacích programů. Hovoříme zde o kurikulárních dokumentech, které se nazývají rámcové vzdělávací programy.

Problematika práce bude směřovat k inovaci, která nyní probíhá ve školství v podobě školních vzdělávacích programů, protože každá současná škola má za povinnost tento program vytvořit a dle něj samozřejmě i vyučovat. Učitelé na něm týmově spolupracují a vytvářejí školní vzdělávací program příslušné školy. Cílem bakalářské práce je vytvoření funkční učební osnovy.

Cílem teoretické části bakalářské práce je vysvětlit základní pojmy a postupy spojené s tvorbou učební osnovy, které se týkají právě školních vzdělávacích programů.

Cílem praktické části bakalářské práce je vytvoření učební osnovy. Pro žáky Odborného učiliště a Praktické školy Zlín-Klečůvka. Pro obor Pečovatelské služby 1. ročníku předmětu odborného výcvik.

Přínos práce bude spočívat v objasnění této problematiky, která dá se říci je teprve na půdách škol „prvňáčkem“. Domnívám se, že práce poslouží také k obohacení nejen mého pedagogického rozhledu, ale i mých kolegů a veřejnosti.

Součástí práce je seznam literatury a zkratk.

1. TEORETICKÁ ČÁST

V této části bakalářské práce se budu zabývat nejprve kurikulární reformou a významem kompetencí. Následně objasním charakteristiku rámcových vzdělávacích programů. Stěžejní pro tuto práci bude kapitola o tvorbě učební osnovy. Závěrem teoretické části bude podrobné popsání, pro které žáky je osnova tvořena.

1.1 Kurikulární reforma

Po roce 1989 kdy proběhla v naší republice Sametová revoluce, došlo ke změně nejen v politickém systému. To se odrazilo i v sektoru školství, které muselo reagovat na události ve společnosti. Postupem času se však dostavily další inovace vzhledem k rozvoji tohoto století. Od roku 2005 probíhá kurikulární reforma, která nese podle Nezvala (2009) zásadní změny v obsahu a cílech vzdělávání: žáci by se při osvojování informací měli zároveň učit, jak s nimi zacházet, jak při jejich získávání a využívání vzájemně spolupracovat a domlouvat se, jak své znalosti prezentovat a podobně. Osvojili si celoživotní dovednosti, tzv. klíčové kompetence, které jim usnadní plnohodnotný život ve 21. století.

V rámci analýzy naplňování cílů Bílé knihy (2001) neboli Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice vznikla analytická studie shrnující nálezy ve čtyřech oblastech:

- kurikulární dokumenty (vzdělávací programy)
- výuka
- kultura školy
- učitelské vzdělávání

S nejen probíhající reformou je spojen dokument „Bílá kniha“ který je vydán pod Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, Národním programem rozvoje vzdělávání v České republice. Je základním kamenem, z něhož mají vycházet konkrétní realizační plány do širší úrovně vzdělávání. A to způsobem, jakým jsou

nastaveny zákony ve školství a plánování vlády v rámci rozvoje. Zároveň však o něm hovoříme jako o otevřeném dokumentu, který má být v určitých časových intervalech přezkoumáván v souladu s probíhajícími společenskými změnami revidován a obnovován. Česká republika v souladu deklaracemi a úmluvami, Ústavou ČR a Listinou základních práv a svobod se ztotožňuje s myšlením, které považuje vzdělání za jedno ze základních lidských práv, bez rozdílu, které nelze nikomu vzít a je univerzální hodnotou. Proto musím být cíle vzdělávání odvozovány jak z individuálních, tak ze společenských potřeb. Vzdělávání je v současné době víceúrovňové, zaměřuje se na osobní rozvoj, socializaci, přípravu pro uplatnění se v pracovním životě. (Bílá kniha, 2001)

V uvedených směrech se Národní program rozvoje vzdělávání v České republice „Bílá kniha“ (2001, s. 14-15) zaměřuje na tyto cíle:

- „Rozvoj lidské individuality: péče o uchování fyzického a psychického zdraví, zahrnuje kultivaci a podporu seberealizace každého jedince a maximální uplatnění jeho schopností.
- Zprostředkovávání historicky vzniklé kultury společnosti: sféra vzdělávání tímto způsobem zajišťuje kontinuitu minulosti, přítomnosti a budoucnosti, začleňuje jedince do společenského procesu poznání.
- Ochrana životního prostředí ve smyslu zajištění udržitelného rozvoje společnosti.
- Posilování soudržnosti společnosti: zajištění rovného přístupu k vzdělávání.
- Podpora demokracie a lidské společnosti: demokracie potřebuje soudné, kritické a nezávisle myslící občany, s vědomím vlastní důstojnosti a s respektem k právům a svobodám ostatním. Utváření kritického vztahu k šíření informací a postojů prostřednictvím médií.
- Výchova k partnerství, spolupráci a solidaritě v evropské i globalizující se společnosti: usilovat o život bez konfliktů a negativních postojů ve společenství nejen druhých lidí, ale i ostatních národů, menšin, kultur.
- Zvyšování konkurenceschopnosti ekonomiky a prosperity společnosti.
- Zvyšování zaměstnanosti: schopnost nalézat zaměstnání a trvale se uplatňovat na trhu práce, a to nejen doma, ale i v zahraničí.“

1.1.1 Význam kompetencí

Je celospolečenským zájmem a součástí školské reformy, aby bylo kompetencí ve vzdělávacím systému dosahováno. Jednoduše řečeno to znamená, když je někdo k něčemu kompetentní, tak se umí v jednotlivé činnosti nebo problematice orientovat a zaujímat vhodné postoje. Kompetence jsou pojmem, který se v současnosti používá nejen u nás, tak i v zahraničí. Samozřejmě i v kurikulárních dokumentech. Vysvětluje, že cílem vzdělávání není pouze získání poznatků a dovedností ale být způsobilý pro život nebo pro určité povolání. To znamená, že jedinec je oprávněný či schopný něco dělat a jednat daným způsobem. Kompetence se musí prolínat, neexistují odděleně. Dělíme je na klíčové a odborné.

O kompetencích se například Walterová (2001, s. 104) zmiňuje následujícím způsobem:

„Cílem školního vzdělávání mladé generace není jen osvojení poznatků a dovedností, ale i vytváření způsobilostí přesahujících do mimoškolního prostředí. Ve Standardu vzdělávání jsou kompetence žáka vymezovány jakožto způsobilost žáka demonstrovat kvalitu získaného vzdělání v poznávacích i praktických situacích. Nebo i podobně řečeno: způsobilosti, které si žák trvale osvojí a je připraven je uplatňovat v dalším vzdělávání i v životě mimo školu.“

1.1.2 Klíčové kompetence a průřezová témata

V rámcově vzdělávacím programu odborného vzdělávání (Rámcový, 2009, s. 4) jsou kompetence definovány jako soubor požadavků na vzdělání, zahrnující vědomosti, dovednosti i postoje a hodnoty. Mají velký význam pro rozvíjení se jedince, jeho socializaci a uplatnění na trhu práce. Můžeme je charakterizovat jako univerzální

a použitelné v nejrůznějších etapách profesního a osobního života. Ve vyučovacím procesu se nevážou konkrétně na vyučovací předměty, proto je můžeme rozvíjet ve všeobecném, odborném, teoretickém i praktickém vyučování, ale i v ostatních aktivitách doplňujících vyučovací proces, kterých se žáci účastní. V RVP představují stav, ke kterému by se mělo vzdělávání cíleně ubírat. Klíčové kompetence navazují na kompetence získané již na základní škole a dále je prohlubují.

Za klíčové kompetence považujeme:

- Kompetence k učení – vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi byli schopni podle svých schopností se efektivně učit, vyhodnocovat dosažené výsledky a umět si stanovit reálné cíle dalšího vzdělávání.
- Kompetence k řešení problémů – vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi byli schopni řešit pracovní i mimopracovní problémy.
- Komunikativní kompetence – vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi byli schopni vyjadřovat se v písemné i ústní formě, v různých učebních, životních i pracovních situacích.
- Personální a sociální kompetence – vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi byli schopni na základě poznání své osobnosti si stanovovat přiměřené cíle v oblasti pracovní i zájmové, pečovat o své zdraví, spolupracovat s ostatními a tím přispívat k dobrým mezilidským vztahům.
- Občanské kompetence a kulturní povědomí – vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi uznávali postoje a hodnoty důležité pro život v demokracii a dodržovali je, jednali v souladu s udržitelným rozvojem a podporovali hodnoty národní, evropské i světové kultury. (Rámcový, 2009, s. 7-8)

Průřezová témata jsou závazná, ale zapracování témat do školních vzdělávacích programů není jasně stanoveno. Dále není stanoveno, co, kdy a jak se má vyučovat. Jako příklad průřezových témat jsem si zvolila z RVP Pečovatelské služby, jelikož v další části práce se budu tímto oborem a tvorbou učební osnovy podrobněji zabývat.

Témata pro tento obor vzdělávání jsou čtyři:

- Občan v demokratické společnosti – téma se zaměřuje na to, aby si žák osvojil takové hodnoty a postoje, které jsou třeba pro fungování a zlepšování demokracie. Týká se to zejména morální oblasti, řešení konfliktů, solidarity, masových médií, komunikace.
- Člověk a životní prostředí - téma se zaměřuje na žáky z hlediska uchování kvalitního životního prostředí, k úctě k životu ve všech formách. Cílem je například osvojení si zásad zdravého životního stylu a uvědomili si

odpovědnost za své zdraví. Uměli se podílet na environmentálních problémech, respektovali udržitelný rozvoj v jeho principech aj.

- Člověk a svět práce - cílem je příprava absolventa, který má odborný profil, ale zároveň se umí prosadit jak na pracovním trhu, tak i v životě. Obsahem tématu je dělen do celků. Z nich uvádím například: zákoník práce, pracovní poměr, smlouva, práva a povinnosti zaměstnance a zaměstnavatele, možnosti práce v zahraničí. Trh práce a jeho ukazatele, profesní vzdělávání aj.
- Informační a komunikační technologie – v současném světě se technika prolíná do všech oblastí a činností. Proto je důležité promítnout požadavky na práci právě s těmito technologiemi. Za cíl je kladen žáky naučit ovládat základní aplikační programové vybavení počítače. Naučit je pracovat s informacemi a nejrůznějšími prostředky. (Rámcový, 2009)

Odborné kompetence tvoří soubor odborných vědomostí, dovedností, postojů a hodnot, které jsou zapotřebí pro vykonávání pracovních činností určitého povolání. Udávají profesní profil absolventa. Odvíjí se od kvalifikace požadavků na výkon povolání a charakterizují jeho způsobilost. Podrobněji se budu jimi zabývat v praktické části bakalářské práce.

1.2 Obecná charakteristika rámcově vzdělávacích programů

Rámcové vzdělávací programy jsou zásadními dokumenty kurikulární reformy. Jsou tedy závazné pro všechny úrovně vzdělávání. Na základě těchto dokumentů, si školy samostatně vytváří školní vzdělávací programy, které budou lépe vyhovovat jejich regionálním podmínkám, ale i potřebám žáků. „Rámcové vzdělávací programy vydává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy po projednání s příslušnými ministerstvy. Stanoví zejména konkrétní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání, a to všeobecného a odborného podle zaměření daného oboru vzdělání, jeho organizační uspořádání, profesní profil, podmínky průběhu a ukončování vzdělávání a zásady pro tvorbu školních vzdělávacích programů.“ (Zákon 561/2004 Sb. § 4)

Skalková (2007, s. 100) o nich pojednává následovně: „jsou to rámcové programové dokumenty, jejichž záměrem je vymezit výsledky vzdělávání a soubor učiva k jejich dosažení, které je škola povinna zařadit do svých školních vzdělávacích programů a nabídnout je k osvojení všem žáků jako závazné. RVP se začleňují do soudobého mezinárodního usilování, které se snaží vyjádřit společenské nároky na veškerou populaci daného věku v nové úrovni a kvalitě vzdělávání.“ S rámcově vzdělávacími programy souvisí neméně důležitý pojem kurikulum. Na počátku jsem se zmínila o kurikulární reformě, nyní objasním tento pojem.

Tento výraz se u nás začal používat až po roce 1989. Každý autor tento pojem definuje jiným způsobem. Například v pedagogickém slovníku jsou definovány tyto tři základní významy: „vzdělávací program, projekt, plán, průběh studia a jeho obsah veškeré zkušenosti, kterou žáci získávají ve škole a v činnostech ke škole, její plánování a hodnocení.“ (Průcha aj., 2001, s. 110)

„Zavedení pojmu a příslušná teorie má význam pro komplexní řešení cílů, obsahu, metod, způsobů organizace a hodnocení školního vzdělávání. Pojem existuje v různých formách:

- „zamýšlené kurikulum – plánované
- realizované kurikulum – co učitel ve výuce realizuje
- dosažené kurikulum – učivo osvojené žáky“ (Průcha aj., 2009, s. 136-137).

Z pohledu Walterové (1994, s. 53) je náhled na kurikulum podobný. Vysvětluje ho následujícím způsobem:

„Skutečná podoba, vlastnosti a hodnoty kurikula reflektují nejen záměry a aktivity účastníků vzdělávacího procesu, ale také spoluúčast celé společnosti, která se bude podílet na vzdělávání dalších generací. Tvorba kurikula nám dává odpověď na tyto otázky: proč, koho, co, kdy, jak, za jakých podmínek, s jakými očekávanými efekty vzdělávat.“

1.3 Vzdělávací program

Vzdělávací program značí různé dokumenty, které vymezují koncepci, cíle, obsah a další jiné složky vzdělávání na určitém stupni a druhu škol. V České republice jsou zavedeny a schváleny do systému Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, jsou normativního charakteru. To znamená, že jsou závazné pro

funkci dané úrovně vzdělávacího systému. Jak jsem uvedla, termín značí různé dokumenty, ale používá se i ve významu individuálního vzdělávacího plánu. Konkrétně pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Dále označuje charakteristiku profilu vzdělávání, učební plán pro konkrétní školu či jiné vzdělávací zařízení. (Pedagogický slovník, 2001)

Školní vzdělávací program (kurikulum) je spjatý s rámcovým vzdělávacím programem, tudíž se od něj odvíjí. „Rámcové vzdělávací programy vymezují povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání. Jsou závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů, hodnocení výsledků vzdělávání žáků.“ (Zákon 561/2004Sb, §3). Program má být výsledkem společné týmové spolupráce pedagogických pracovníků. Za zpracovaný program nese odpovědnost ředitel školy. Platnost školního vzdělávacího programu je různá. Některá školská zařízení se dle něj již vzdělávají, jiná budou teprve začínat v nejbližších letech. Školní vzdělávací program neslouží jen pedagogům. Může poskytnout veřejnosti informace o jeho pojetí, ale i o tom, co škola může nabídnout a v neposlední řadě jaké jsou základní podmínky vzdělávání.

1.4 Postup kroků při zpracování školního vzdělávacího programu

Pro vznikající vzdělávací program je stěžejní částí profil absolventa. „Charakterizuje kompetence absolventa vymezené v RVP. Odvíjí se od něj obsah celého vzdělávacího programu. Dále je východiskem pro zpracování všech dalších částí školního vzdělávacího programu.“ (Kašparová, 2008, s. 16). Funkčnost profilu absolventa spočívá v plnění informací jak pro žáky, tak i pro zaměstnavatele. Důležitost je kladena na formulaci předpokládaných kompetencí absolventa a jeho uplatnění v praxi. Profil absolventa obsahuje:

- „Základní identifikační údaje: název a adresa školy, název ŠVP, kód a název oboru vzdělávání, platnost ŠVP.
- Popis uplatnění absolventa v praxi: popis vypovídající o tom, pro která povolání nebo pracovní činnosti je absolvent na výstupu ze školy připraven.
- Výčet kompetencí absolventa.

- Způsob ukončení vzdělávání a potvrzení dosaženého vzdělání, stupeň dosaženého vzdělání.“ (Kašpárová, 2008, s. 16).

Každý vzdělávací program musí mít svoji charakteristiku. V té jsou obsaženy informace pro pedagogy, ale i pro veřejnost, která se může dozvědět co škola může žákům nabídnout a jaké jsou základní podmínky jejího vzdělávání. Charakteristika obsahuje tyto údaje:

- „identifikační údaje (ty jsou stejné)
- popis celkového pojetí vzdělávání v daném oboru
- organizace výuky
- způsob hodnocení žáků
- realizace BOZP a požární prevence
- podmínky pro přijímání ke vzdělávání
- způsob ukončení vzdělávání“

V návaznosti na tuto kapitolu bych se ráda zmínila o tom, jak by se mělo postupovat při tvorbě vzdělávacího programu. Obecně neexistuje striktní a pevně stanovený postup. Jsou však známy poznatky, které mohou tvorbu ulehčit. Jedná se o strukturu prověřenou praxí. Ve zjednodušené formě je dle Prášilové (2006, s. 32) struktura následující:

- „ Zjištění vzdělávacích potřeb a určení specifík osob, kterých se tyto potřeby týkají.
- Vytýčení tzv. programového cíle, což je konkrétně a kontrolovatelně pojmenovaný výstup z programu.
- Rozpracování tohoto cíle do konzistentních dílčích realizačních cílů uspořádaných v čase.
- Určení vhodného učiva, doplnění realizačními „nástroji“ vzdělavatele (metody, organizační formy, učební úlohy, pomůcky, potřeby atd.)
- Stanovení postupů a nástrojů pro ověření, zda bylo cílů dosaženo.“

Proto při sestavování vzdělávacího programu si musíme uvědomit, pro koho je sestavován, pro jakou skupinu absolventů. Měli bychom, jak jsem již uvedla, v první řadě zjišťovat vzdělávací potřeby. Odlišná bude potřeba žáka odborného učiliště

s lehkým mentálním postižením a žáka jazykového gymnázia či strojní průmyslové školy. Prokopenko, Kubr aj. (1996, s. 133) vidí základní rozdíly mezi jedinci obvykle ve schopnostech učit se, které pak ovlivní návrh programu. Rozdíly analyzují do těchto oblastí:

- „intelektuální způsobilost
- předchozí znalosti v oblasti, která se bude vyučovat (tj. prekoncept. To co si žák odnáší z předešlých hodin)
- motivace k učení“

Intelektuální způsobilost se u žáka může projevit ve schopnosti v plánování si učení, dokáže si z materiálů vybrat podstatné, umět rozvrhnout dobře čas a věnovat učivu náležitou pozornost. Dokáže nabyté vědomosti dát do souvislosti s tím, co se již naučil.

Motivace k učení celkově ovlivní efektivitu vzhledem k cíli. Mnoho záleží na vnímavosti jedince a schopnostem učit se.

Nejen při hodnocení vzdělávacího programu, ale i při výuce musí být poskytnuta zpětná vazba. Vzhledem k žákům to má velký význam z hlediska motivace. Hodnocení pro ně znamená přijmutí zpětné vazby, ta je nesmírně důležitá pro aktivitu k učení. Hodnocení si všímá výsledků, které žáci získali po ukončení vyučovací jednotky či programu. Je prioritní pro posouzení, zda byla dosažena vzdělávací potřeba. Pozoruje se také, do jak značné míry dokážou žáci znalosti, dovednosti a postoje použít v praxi.

„Kirkpatrick předkládá čtyři otázky, na které má být v rámci hodnocení vzdělávání odpovězeno:

- Reakce – líbilo se jim to?
- Učení – naučili se to?
- Chování - použili to v praxi?
- Výsledky – došlo ke změně efektivity práce?“

Ke zjišťování informací se používá nejrůznějších diagnostických metod a technik. Například: dotazníku, rozhovoru, testů, zkoušek řešení úkolů, pozorování, hodnocení výkonů aj. (Prášilová, 2006, s.139-140)

Další nedílnou součástí a jednou z fází tvorby školního vzdělávacího programu je učební plán „Pouze tehdy, bude-li při tvorbě učebního plánu ŠVP každý vyučující vidět svůj předmět v rámci celku učebního plánu, bude daný předmět i celý učební plán plnit svou funkci v celistvém rozvoji osobnosti žáka.“ Tak to uvádí (Skalková, 2007, s. 91). To je předpokladem v rozvoji ve všech oblastech. Učební plán ve školním vzdělávacím programu má tyto části: (Kašpárová, 2008, s. 21)

- „Identifikační: název ŠVP, kód a název oboru vzdělání, délka a forma vzdělávání, platnost programu.
- Tabulkovou: formou tabulek je uveden výčet všech vyučovacích předmětů, jejich hodinová dotace a rozvržení do ročníků, celkové počty vyučovacích hodin za všechny ročníky, celkový počet hodin týdně v jednotlivých ročnících.“

Vyučovací předměty dle závaznosti jsou děleny na povinné, volitelné a nepovinné.

Nejen v každodenním životě, ale hlavně při plánování vzdělávacího programu, tedy i při vyučovací jednotce je pilířem - stanovení výukového cíle. Cíl je záměrem výuky pedagoga. Je i výsledkem na konci vyučovací jednotky. Jak jsem již uvedla, cíl je nedílnou a důležitou částí, proto o něm budu podrobněji pojednávat v další kapitole.

1.5 Výukový cíl jako základ vzdělávacího programu

Cíl jako kategorie má z pohledu Skalkové (2007) několik funkcí. Vzhledem k vyučovacímu procesu se jedná o usměrňující, dynamizující a integrující funkci. Uvádí, že (2007, s. 124): „změny cíle ovlivňují změny vztahů strukturálních prvků vyučovacího procesu. Ovlivňují i prostředky realizace tohoto cíle. Těmito prostředky jsou především učivo, metody, organizační formy vyučování“.

Vztah učiva, cíle, metod a organizace formy vyučování se ve vyučovacím procesu odehrávají konkrétně ve vztahu učitel a žák.

Ve výuce z praktického pohledu cíle dělíme do těchto kategorií:

- kognitivní (vzdělávací – zaměřen na vědomosti, teoretické schopnosti)
- afektivní (postojové – zaměřen na mravní a emotivní postoj)
- psychomotorické (výcvikové – zaměřen na praktickou dovednost, zručnost žáka (Mužik, Palán, aj. 2008, s. 49)

Proto, aby cíle splňovaly funkčnost, musí mít tyto vlastnosti:

- komplexnost
- konzistentnost
- kontrolovatelnost
- přiměřenost (Mužik, Palán, aj. 2008 s. 49)

Při tvorbě vzdělávacího programu musíme dbát na taxonomii výukových cílů. Taxonomie je nástrojem pro učitele, aby žákům ve výuce zajistil zvládnutí potřebného předmětu. Zároveň ale i to, aby se učili vědomostem, dovednostem a postojům, které budou moci aplikovat. (Kalhous, 2002)

Taxonomie cílů v kognitivní oblasti je pro učitele důležitým nástrojem. „Vychází z pedagogických a psychologických požadavků na záměrně řízenou kognitivní činnost žáka ve výuce. Má logickou strukturu, ale neklasifikuje učivo, nezabývá se jednotlivými fázemi vyučovacích procesu ani vyučovacími metodami, činnostmi učitele. Je zaměřena na přímou kognitivní činnost žáků, strukturuje ji a vytváří z ní hierarchicky uspořádaný systém.“ (Kalhous, 2002, s. 279)

Jak Kalhous uvádí Podle Blooma je seřazena do těchto cílů:

- znalost (zapamatování)
- porozumění
- aplikace
- analýza

- syntéza
- hodnotící posouzení

Taxonomie afektivních cílů: mají poukázat na proces postupného si osvojení určitých hodnot a postojů. Niemerko zachází s dvěma úrovněmi, ty ještě dále člení na dvě podskupiny:

- úroveň první - účast na činnosti - podjímání se činnosti
- úroveň druhá - naladění k činnosti - systém činnosti

Taxonomie psychomotorických cílů: kategorie jsou odvozovány z fází pohybové dovednosti od vědomé kontroly až po úplné automatizování. U kategorií platí, že nelze navázat na vyšší stupeň, pokud žák nesplnil předcházející stupeň.

Kategorie jsou následující:

- imitace (nápodoba)
- manipulace (praktické cvičení)
- zpřesňování
- koordinace
- automatizace (Kalhous, 2002, s. 280, 285, 288).

Nyní se dostávám k teoretickému objasnění, k dosažení cíli mojí práce – tvorbě učební osnovy.

1.6 Tvorba učební osnovy

„Učební osnova nám charakterizuje cíl vyučujícího předmětu, určuje obsahovou stránku, rozsah a funkčnost učiva“. (Skalková, 2007, s. 92)

„Učební osnova je pedagogický dokument, který vymezuje didaktickou koncepci vzdělávání jednotlivých vyučovacích předmětů. Koncepce vychází z profilu absolventa ŠVP a z kurikulárních rámců RVP.“ (Kašparová, 2009, s. 24)

Učební osnovy školního vzdělávacího programu mají svá pravidla.

- Musí se vypracovávat pro všechny předměty z učebního plánu, patří sem i odborná praxe.
- Pedagogové by je měli vypracovat takovým způsobem, aby podle nich byli schopni učit všichni pedagogové daného vyučovacího předmětu.
- Ve zpracování by měl existovat jednotný způsob zpracování.
- Učební osnova se dá použít pro různé školní vzdělávací programy, ale za té podmínky, odpovídá-li předpokladům žáků. (Kašparová, 2008)

1.7 Části osnovy vyučovacího předmětu

Podle metodiky tvorby ŠVP musíme zachovat tyto části:

- „název školy a ŠVP, název předmětu a hodinová dotace, platnost učební osnovy
- pojetí vyučovacího předmětu – tvoříme ho jako první
- rozpis učiva a výsledků vzdělávání.“ (Kašparová, 2008 s. 25)

Pojetí vyučovacího předmětu má dle metodiky tvorby ŠVP tyto části:

- „obecný cíl vyučovacího předmětu
- charakteristika učiva
- cíle vzdělávání v oblasti citů, postojů hodnot a preferencí
- výukové strategie (pojetí výuky)
- hodnocení výsledků žáků
- popis přínosu předmětu k rozvoji klíčových kompetencí a aplikaci průřezových témat.“ (Kašpárková, 2008, s. 25)

Nyní následující části zobecním a přiblížím.

Obecným cílem ve vzdělávacím programu se rozumí co je jeho posláním. Znamená to, z jakého důvodu je předmět do programu řazen, jak se podílí na profilu absolventa.

Charakteristika učiva výstižně objasňuje z jakých hlavních částí se učivo skládá, jak učivo souvisí s RVP. (Kašparová, 2008, s. 26). Uvádí se také, které učivo se bude uskutečňovat jinak, než přímo ve výuce. Myslí se tím exkurze, besedy, kurzy aj.

V pojetí výuky se uvádí strategie výuky. Strategií výuky se rozumí jakými metodami, formami budeme ve výuce pracovat. „Jejich promyšlený výběr, řazení, střádání a kombinování vzhledem k optimálnímu naplňování cílů a potřeb i možností žáka“. (Kašparová, 2008, s. 27). Formulování pojetí výuky záleží na učiteli. Může být stručné, ale i obsáhlé.

Hodnocení výsledků žáka znamená, co bude pedagog při hodnocení žáka oceňovat. Za co a z čeho bude žák celkově hodnocen. Může se zde i klást důraz na významnější písemné, nebo jiné práce.

Pro příklad uvádím podklady pro hodnocení v hudební výchově:

- na schopnost žáka orientovat se notové osnově a umět rozpoznat základní stupnice not
- umět vytleskat určitou rytmiku
- zájem žáka o hudební vědu

K učební osnově patří i neposlední řadě rozpis učiva a výsledků vzdělávání.

Rozpis učiva - od nynějších, stávajících učebních osnov obsahuje nejen učivo, ale i výstupy vzdělávání. „ Měl by být přehledný, jednoznačný a srozumitelný, věcně i didakticky správný.“ (Kašparová, 2008, s. 29)

1.8 Charakteristika oboru

Protože v praktické části mé bakalářské práce se zaměřím na tvorbu učební osnovy ve vymezeném časovém úseku jednoho roku, chci nejdříve obecně charakterizovat o jaký typ školského zařízení se jedná, pro které žáky je škola určena a na co je obor Pečovatelské práce zaměřen.

Odborné učiliště a Praktická škola Zlín – Klečůvka vzdělává a vychovává žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Zejména s lehkým mentálním postižením,

s poruchami chování a učení. Důraz je kladen na profesní přípravu žáků v praktických dovednostech. Zařízení má menší kapacitu. Vzdělává zhruba 113 žáků. Součástí školy je jídelna a internát pro 23 osob.

Nyní uvádím profil oboru.

Název oboru: Pečovatelské služby

Kód: 75-41-E/01

Délka studia: 3 roky – denní studium

Ukončení: Závěrečná zkouška – vysvědčení o závěrečné zkoušce a výuční list
/Zkouška má 3 části – písemnou, praktickou ústní/

Poskytované vzdělávání: Střední vzdělávání s výučním listem

Pojetí oboru: absolvent je připraven vykonávat níže uvedené činnosti.

- Pečovatelské služby: přímá obslužná nebo asistentská péče o klienty – pomoc při osobní hygieně, oblékání, chůzi atd., úprava lůžka a prostředí, manipulace s přístroji, pomůckami, prádlem, výdej a rozvoz stravy klientům, úklid v domácnosti, zajišťování nákupu, doprovod klienta, drobné osobní služby, podpora soběstačnosti. Provádění pečovatelských úkonů v péči o děti.
- V kuchyňském provozu: pomocné práce při přípravě pokrmů, práce s kuchyňskými stroji, podávání jídel, mytí nádobí, příjem a nákup potravin.
- V provozu prádelny: příjem a třídění prádla, příprava pracích roztoků a přísad, ruční a strojové praní a žehlení.
- Při opravě a šití prádla: ruční drobné opravy prádla, jednoduché opravy na elektrickém šicím stroji, šití povlečení apod.
- Úklidové práce: základní úklid ošetřovací jednotky, mytí veškerého zařízení, dezinfekce a příprava roztoků, mytí podlah, stěn, oken, práce s elektrickou úklidovou technikou, úklid v domácnosti.

Možnosti uplatnění absolventa: absolvent se uplatní jako pracovník či pracovnice kuchyňských provozů, prádelen, šicích dílen nebo jako uklízeč nebo uklízečka

zdravotnických nebo sociálních zařízení, jako pečovatel – pečovatelka ve státních i nestátních sociálních zařízeních nebo v terénních sociálních službách. (Nabízené, 2009)

Protože na úvodu této kapitoly se vyskytly pojmy jako speciální vzdělávací potřeba, lehké mentální postižení, poruchy chování a učení, chci je nyní vysvětlit a stručně charakterizovat v následující kapitole.

1.9 Charakteristika pojmů jednotlivých druhů postižení

„Podle školského zákona č. 561/2004Sb označujeme pojmem žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, žáky se zdravotním postižením, zdravotním nebo sociálním znevýhodněním.“

Dosavadní přístup k jejich výchově a vzdělávání se za uplynulá léta dosti změnil. V současnosti je prosazováno žáky integrovat do běžných škol, což přispívá k jejich přípravě pro život, tak i jejich socializaci. (Rámcový, 2009, s. 52)

Ve zbytku kapitoly stručně popíši a vysvětlím jednotlivé druhy postižení.

Mentální postižení můžeme charakterizovat tímto způsobem: „vymezení pojmu má velký význam jak teoretický, který spočívá v přesné klasifikaci podstatných znaků stavu, tak praktický, neboť přispívá k rozhodování při stanovení odborné speciálně pedagogické péče.“ (Krejčířová, 2006, s. 161)

Lehké mentální postižení dle 10. revize WHO je charakterizováno tímto způsobem:

- IQ se pohybuje přibližně mezi 50-69, u dospělého člověka to odpovídá mentálnímu věku 9-12 let
- řadíme sem: lehkou slabomyslnost, lehkou mentální abnormalitu a debilitu.

Projevuje se těmito způsoby:

- neuropsychický vývoj – omezený, opožděný

- somatická postižení – ojedinělá
- poruchy motoriky – opoždění motorického vývoje
- poruchy psychiky – snížení aktivity psychických procesů, nerovnoměrný vývoj, funkční oslabení, převládají konkrétní, názorné a mechanické schopnosti
- komunikace a řeč – opožděný vývoj řeči, obsahová chudost, časté poruchy formální řeči
- poruchy citů a vůle – afektivní labilita, impulzivnost, úzkostnost, zvýšená sugestibilita. (Krejčířová, 2006, s. 162, 167, 168)

Poruchami učení označujeme skupinu obtíží projevujících se při osvojování a užívání řeči, čtení, psaní, v matematice, ale i v naslouchání. Tyto potíže mají individuální charakter a vznikají na podkladě dysfunkcí centrální nervové soustavy. (Vitásková, 2006)

Pro příklad uvádím tento výčet poruch:

- dyslexii
- dysgrafii
- dysortografii
- dyskalkulii
- dyspraxii aj.

Porucha chování je negativní odchylkou v chování a jednání osob od stanovené normy. Normu chápeme jako určité měřítko.“ (Jůva, 2001, s. 86)

Klasifikaci poruch se projevuje v těchto rovinách:

- disociální chování: není společenské a přiměřené, dá se ale běžně pedagogicky zvládnout. Jde o kázeňské přestupky vůči školnímu řádu. Lhaní, vzdor, neposlušnost
- asociální chování: projevuje se v nesouladu se společenskou morálkou vzhledem k nízkému či chybějícímu sociálnímu citění. Jedinec porušuje jak normy společenské, tak i morální, ještě však nepřekračuje hranici právních

předpisů. Poškozuje hlavně sebe a to alkoholismem, užíváním drog, poškozováním sám sebe, záškoláctvím

- antisociální chování: jedná se o jednání proti společnosti bez jakéhokoliv ohledu na věk, původ a čin. Člověk, který antisociálně jedná, porušuje zákony státu a náprava je možná pouze ústavní péčí. Mezi činy tohoto chování řadíme krádeže, sexuální delikty, vraždy aj. (Jůva, 2001)

2. PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část bakalářské práce je zaměřena na tvorbu konkrétní učební osnovy předmětu odborného výcviku pro žáky učňovského oboru: Pečovatelské služby, konkrétně v Odborném učilišti a Praktické škole Zlín - Klečůvka. V první části práce popíšu školské zařízení, žáky, kteří školu navštěvují a současné kurikulární dokumenty. Dále nastavím profil absolventa, včetně odborných kompetencí. V další části objasním odborný výcvik jako předmět. Stěžejní část bude věnována učební osnově odborného výcviku pro první ročník výše zmíněného oboru.

2.1 Charakteristika Odborného učiliště a Praktické školy Zlín – Klečůvka

Odborné učiliště a Praktická škola Zlín – Klečůvka má sídlo nedaleko krajského města Zlín v klidné části okolních lesů. Založení školy sahá přibližně do 70. let minulého století, kdy vznikla jako učiliště pro švadleny a kadeřnice. Zaměření školy se měnilo, od 80. let zde vzniklo zvláštní učiliště pro stavební obory. Nynější podoba zůstala stejná. Škola nabízí tyto učební obory:

- Zednické práce
- Malířské a natěračské práce
- Stravovací služby
- Pečovatelské služby
- Prodavačské práce
- Praktická škola dvouletá

Zařízení vzdělává žáky se speciálními vzdělávacími potřebami dle zákona 561/2004Sb § 16. Jak vyplývá ze zprávy o dalším rozvoji Zlínského kraje, bude demografický a populační vývoj mít klesající tendenci, hlavně ve věkové kategorii 15-18 let až do roku 2013. Dle výzkumu zájmu žáků o učební obory bude pokles patrně až 50%. Z tohoto jasně vyplývá, že střední školy typu SOU, OU budou mít velké problémy s naplněním svých kapacit. Žáků se speciálními vzdělávacími potřebami nebude nijak rapidně přibývat, ale vzhledem k tomu, že přibývá žáků se

středním až těžkým mentálním postižením, kteří se před rokem 1995 nedostávali do sítě středoškolského vzdělávání, bude nutno přizpůsobit nabídku vzdělávání i pro tyto žáky.

Cíl školy: hlavním cílem je, aby škola obstála jako střední škola co nejlépe na konkurenčním trhu regionálního školství a připravovala co nejlépe profesně i lidsky naše žáky pro další život. Chce získávat finanční prostředky na chod školy nejen od zřizovatele, ale zapojit se úspěšně do projektů, regionálních grantů a dokázat tak, že škola je života schopna i jako menší objekt. Dále naplnit rovnoměrně všechny obory vzdělávání a začít se připravovat na jednání o optimalizaci.

V současné době se škola řídí kurikulárními dokumenty Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky schválenými dne 14. června 2004 č.j. 20 985/2004-24 s platností od 1.9.2004 počínaje 1. ročníkem a dokumenty schválenými dne 1. 12. 1999 č.j. 33848/99-24 s platností od 1.9.2000 počínaje 1. ročníkem.

Dále se řídí kurikulárními dokumenty vlastními pro daný obor.

V letošním roce budou ukončovat své vzdělání jako první třetí ročníky nově otevřeného oboru Pečovatelské služby. Proto se nyní na tento vzdělávací obor zaměřím.

Vzdělávací obor Pečovatelské služby je určen žákům s ukončenou docházkou základní školy, přednostně jsou přijímáni žáci ze základních škol praktických. Výuka je koncipována tím způsobem, že žáci jeden týden navštěvují školu a druhý týden vykonávají odborný výcvik. Ve třetím ročníku je výuka kromě jednoho vyučovacího dne, čistě zaměřena jen na odborný výcvik. Nejen u tohoto oboru, ale všechny obory tohoto typu mají snížený počet žáků na třídu. Žáci tohoto oboru nemají povinný cizí jazyk. Předpokládá se a klade se důraz hlavně na praktickou dovednost absolventů.

2.2 Profil absolventa, odborné kompetence

Než popíši profil absolventa a odborné kompetence musím se i zmínit o rámcově vzdělávacím programu, protože z rámcově vzdělávacího programu vše vychází.

Rámcově vzdělávací program pro obor vzdělání Pečovatelské služby vydává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy dne 6. května 2009.

Rámcově vzdělávací program je pojat například těmito body:

- „vzdělávání vymezené v RVP vychází ze čtyř cílů: učit se poznávat, učit se učit, učit se být, učit se žít s ostatními.
- na rozdíl od dosavadních učebních dokumentů, které vymezují obecné cíle vzdělávání a zejména učivo, RVP stanovují především výsledky vzdělávání, co má žák umět a být schopen na určité úrovni prokázat. Učivo není cílem vzdělávání, ale prostředkem k dosažení požadovaných výstupů.
- RVP kladou důraz na význam všeobecného vzdělání pro rozvoj žáků a na jeho průpravnou funkci pro odborné vzdělávání a pro získání kompetencí potřebných k výkonu povolání.
- Do všeobecného vzdělávání je nově začleněno vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích
- RVP stanovují i tzv. průřezová témata, která plní funkci motivační a výchovnou“. (Rámcový, 2009, s. 3)

Profil absolventa a význam odborných kompetencí

1. Název a adresa školy

Název ŠVP: Pečovatelské služby

Kód a název oboru vzdělávání: 75-41-E/01 Pečovatelské služby

Platnost ŠVP: od 1. září 2010

2. Popis uplatnění absolventa v praxi: Absolvent se uplatní jako pracovník v sociálních, ambulantních, pobytových či terénních službách, zejména při poskytování přímé obslužné a asistentské péče klientům, při zajišťování chodu domácnosti klientů nebo pomoci rodinám s péčí o dítě. Především se uplatní jako pečovatel, osobní asistent, pomocník v domácnosti. Dále uplatnění nalezne v úklidových službách, v kuchyňském provozu při výkonu pomocných prací při přípravě pokrmů, při šití, opravách, praní a žehlení prádla. Má předpoklady pro poskytování služeb v soukromí při zajištění péče o domácnost a děti. (Rámcový, 2009, s. 12)

Odborné kompetence, které budu nyní popisovat se vztahují k RVP pro daný obor a mají velký význam, neboť se vztahují k pracovní činnosti a výkonu. Dávají

vyjádření vzhledem k profesi absolventa a jeho způsobilosti pro vykonání práce. Pro příklad uvádím:

- „Poskytovat přímou obslužnou nebo asistentskou péči klientům
- Pomáhat při zajišťování chodu domácnosti
- Spolupracovat při zajištění sociálních služeb
- Provádět úklid v sociálních, ubytovacích aj. zařízeních, kancelářích, veřejných prostorech
- Přípravovat jednoduché pokrmy a nápoje, dodržovat hygienické požadavky při jejich přípravě
- Ovládat šití a opravy prádla a bytových doplňků
- Ovládat praní a žehlení prádla a oděvů
- Dbát na bezpečnost práce a ochranu zdraví při práci
- Usilovat o nejvyšší kvalitu své práce, výrobků nebo služeb
- Jednat ekonomicky a v souladu se strategií udržitelného rozvoje“.

4. Dosažený stupeň vzdělání je střední s výučním listem. Dokladem o dosažení stupně vzdělání je vysvědčení a výuční list.

2.3 Charakteristika předmětu odborného výcviku

Odborný výcvik je povinným a základním předmětem. Počet vyučovacích hodin v prvním a ve druhém ročníku je 15 hodin týdně, ve třetím 24 hodin. Pro předmět je důležité, aby si žáci co nejvíce prakticky osvojili dané učivo. Proto je jeho výuka organizována na pracoviště mimo školu. Jedná se o zařízení, která úzce spolupracují se školou. V současné době naše škola spolupracuje s Občanským sdružením „Hvězda“ a domovem s pečovatelskou službou „Dotek“.

Předmět odborný výcvik směřuje v jednotlivých ročnících k těmto výukovým cílům.

V prvním ročníku:

- Aby žák prakticky zvládl základní technologické postupy používané při přípravě pokrmů a zabezpečování společného stravování ve zdravotnických a sociálních zařízeních, při zajišťování čistoty a hygieny prostředí.

- Aby žák uměl dodržovat nejen osobní hygienu, ale i hygienu v průběhu celé pracovní činnosti.
- Aby žák dokázal provádět denní, týdenní, generální úklid. K tomu používal správné čisticí a úklidové prostředky.

Ve druhém ročníku:

- Budou ovládat praní a žehlení prádla, šití a opravy oděvů. Budou schopni zvládnout pomoci klientovi při zajišťování chodu v domácnosti.
- Budou dbát na pravidla BOZP při práci a dodržovat stanovené postupy a vhodně organizovat práci.

Ve třetím ročníku:

- Budou umět jednat s klienty ohleduplně a s taktem.
- Budou schopni dodržovat práva klientů a chránit jejich soukromí.
- Budou schopni pracovat s různými skupinami klientů, kteří vyžadují pomoc druhé osoby a to nejen v domácnosti, ale i v sociálních zařízeních.
- Budou dbát na pravidla BOZP při práci a dodržovat stanovené postupy. (ŠVP, Zlín-Klečůvka)

Nyní se dostávám k podrobnému pojetí předmětu odborný výcvik pro 1. ročník.

Charakteristika učiva:

- obsah předmětu pokrývá škálu pracovních činností na úseku kuchyňského provozu a úklidových prací. Obsahem vzdělávání v prvním ročníku je tematický celek Výrobní středisko, Potraviny a nápoje, Výživa člověka, Technologie přípravy pokrmů, Podávání jídel-stolování, Úklidové prostředky, Úklidové stroje a zařízení, Pravidelný denní, týdenní a generální úklid. Žáci si osvojí správné pracovní postupy při udržování vysokého stupně čistoty a hygieny ve zdravotnických a sociálních zařízeních a v jednotlivých provozech. Žáci budou umět šetrně hospodařit s používaným materiálem, pracovními prostředky a pomůckami. Odborný výcvik úzce souvisí s teoretickou výukou, zejména s předmětem technologie.

Metody a formy výuky:

- předmět je v prvním ročníku organizován na převážně v prostorách školy. Na výukové středisko kuchyňky, která má několik svých samostatných pracovišť. Žákům tedy umožňuje pracovat jak samostatně, tak i ve skupinkách. Součástí praxe ve školním roce jsou i odborné exkurze. Žáci v předmětu postupují prakticky od jednoduchých výkonů směrem ke složitějším. (ŠVP, Zlín-Klečůvka)

Obsah učiva a výsledků vzdělávání

Kód, název oboru: 75-41-E/01 Pečovatelské služby

Předmět: Odborný výcvik

Ročník, třída: první

Počet hodin celkem: 495

Učivo:

1. Úvod
2. Práce v kuchyňském provozu
3. Předběžná úprava základních potravin
4. Pomocné práce při přípravě pokrmů a při úpravě a výdeji jídel
5. Obsluha jednoduchých kuchyňských strojových zařízení
6. Příprava a zhotovení jednoduchých jídel
7. Úklidové prostředky a pomůcky
8. Úklidové stroje a zařízení
9. Pravidelný denní, týdenní a generální úklid

2.4 Učební osnova pro 1. ročník odborného výcviku

Úvod-celkem 24 hodin Výukový cíl: Žáci budou schopni a ochotni dodržovat předpisy BOZP, PO, BOZP při práci s příslušnými stroji, zásady hygieny.

Výuková jednotka	Výukový cíl	Učivo	Způsob ověření	Hlavní strategie
1.den	Budou schopni samostatně popsat pracoviště OV a jednotlivé provozy	Pracoviště odborného výcviku	Kontrolní otázky pro každého žáka	Ukázka učiliště a jednotlivých provozů
2.den	Budou samostatně schopni dodržovat BOZP při práci	Zásady a předpisy BOZP, protipožární předpisy, zásady ochrany zdraví při práci	Kontrolní otázky pro každého žáka	Video projekce
3.den	Budou samostatně dodržovat pracovní postup při zacházení s těmito stroji. Elektrický sporák, trouba na pečení, mikrovlnná trouba	Bezpečnost práce při používání elektrických strojů a přístrojů osobami bez elektrotechnické kvalifikace	Praktická ukázka	Vyučovací středisko s jednotlivými stroji a přístroji. Zařazena sociální a personální kompetence. Budou ochotni přijímat rady ze strany učitele.
4.den	Budou samostatně vysvětlovat zásady osobní hygieny. Budou ochotni používat ochranné a pracovní prostředky. Budou interpretovat rizika na pracovišti, která mohou vzniknout	Zásady osobní hygieny a používání osobních ochranných pracovních prostředků. Rizika související s výkonem práce	Video ukázka	Vyučovací středisko. Zařazeno průřezové téma: člověk a životní prostředí. Budou ochotni správně používat a likvidovat ochranné pracovní prostředky vůči životnímu prostředí.

Práce v kuchyňském zařízení celkem - 60 hodin Výukový cíl: Žáci budou schopni popsat a rozlišit základní vybavení kuchyně, budou schopni vysvětlit skladování potravin, nápojů, jak s nimi manipulovat, rozeznají jejich kvalitu.

Výuková jednotka	Výukový cíl	Učivo	Způsob ověření	Hlavní strategie
1.den	Budou schopni samostatně popsat vybavení kuchyně a prokážou obsluhu ohřívací stoličky, elektrické pánve, robotu na míchání těsta.	Zařízení kuchyně	Samostatná praktická ukázka	Vyučovací středisko. Zařazeno průřezové téma: občan v demokratické společnosti. Budou ochotni nalézat mezi sebou, ale i v životě kompromisní řešení v jednání.
2.den	Budou schopni samostatně popsat vybavení skladu potravin	Zařízení skladu potravin	Samostatný ústní projev žáka	Vyučovací středisko
3.den	Samostatně budou schopni uvádět konkrétní příklady rizik při práci v kuchyňském zařízení	Hygienická a bezpečnostní opatření, dodržování osobní hygieny	Praktické cvičení	Vyučovací středisko. Zařazena kompetence k učení. Budou ochotni pozitivně přistupovat k učení se nových poznatků.
4.-5.den	Samostatně budou schopni přiřadit potraviny do příslušného druhu skladu	Skladování potravin, manipulace s nimi	Praktické cvičení na pracovišti	Vyučovací středisko
6.den	Samostatně budou schopni přidělit nápoje na příslušné místo	Skladování nápojů, manipulace s nimi	Praktické cvičení	Vyučovací středisko
7.-8.den	Budou schopni	Rozlišování	Praktické	Vyučovací

	popsat určitý druh potravin a umět vyjádřit vlastnosti kvalitních potravin	základních druhů potravin, poznávání jejich kvality	cvičení	středisko
9.-10.den	Budou schopni samostatně pracovat na přiděleném pracovišti. K určitému pokrmu dokážou vzít správné suroviny a ve správném množství je zvážít, obsloužit spotřebiče, umýt nádobí a uklidit pracoviště	Organizace práce v kuchyňském provozu	Praktická ukázka	Vyučovací středisko. Zařazena personální a sociální kompetence. Budou ochotni pracovat s ostatními v týmu a plnit svěřené úkoly.

Předběžná úprava základních potravin – celkem 60 hodin Výukový cíl: Žáci budou schopni odborně opracovat a připravit k další úpravě zeleninu, ovoce, brambory a maso.

Výuková jednotka	Výukový cíl	Učivo	Způsob ověření	Hlavní strategie
1.-2.den	Samostatně budou schopni rozlišit potraviny z hlediska druhů a technologie potravin	Rozlišení a charakteristika základních potravin z hlediska druhů a technologického využití	Praktické cvičení a ukázka, test	Vyučovací středisko

3.-4.den	Budou schopni brambory omýt, oškrábat- jak škrabkou, tak i nožem bez většího zbytkového odpadu, dále budou schopni brambory nastrouhat, nakrájet na nejružnější tvary-kolečka, kostky, hranolky půlky, čtvrtky	Předběžná úprava brambor	Praktické cvičení a samostatná ukázka	Vyučovací středisko. V rámci celku zařazena kompetence k učení. Jelikož se žáci setkávají s novými poznatky. Budou ochotni přijmout nové vědomosti a prakticky se je naučit.
5.den	Budou schopni ovoce omýt, odstranit slupku, oloupat, nakrájet do příslušného tvaru- kolečka, měsíčky, hvězdičky	Předběžná úprava ovoce	Praktické cvičení a samostatná ukázka	Vyučovací středisko
6.-7.den	Budou schopni zeleninu- cibule, česnek, celer, mrkev, petržel omýt, očistit škrabkou, tak i nožem a nakrájet do různých tvarů	Předběžná úprava zeleniny	Praktické cvičení, samostatná ukázka	Vyučovací středisko
8.-9.-10.den	Budou schopni maso omýt, odblanit, vykostit, naporcovat, nakrájet, obalit, protýkat, plnit	Předběžná úprava masa	Praktické cvičení	Vyučovací středisko

Pomocné práce při přípravě pokrmů a při úpravě a výdeji jídel - celkem 60 hodin
 Výukový cíl: Žáci budou schopni naklepat maso, udělat jíšku, uvařit a oloupat vejce, zacházet dle zásad s mraženými potravinami, uklidit si pracoviště a umýt veškerý druh nádobí.

Výuková jednotka	Výukový cíl	Učivo	Způsob ověření	Strategie
1.-2.den	Učni budou samostatně rozeznávat základní druh masa-kuřecí-vepřové a hovězí. Prakticky předvedou naklepání masa dle zásad hygienických a manipulačních.	Naklepávání masa	Praktické cvičení, písemný test	Vyučovací středisko
3.-4.den	Budou vyjmenovávat a popisovat suroviny, ze kterých se jíška skládá. Budou schopni samostatně popisovat základní technologický postup. Vyberou z receptur základní pokrmy, do kterých se jíška přidává. /Polévka, omáčka/	Jíška	Ústní zkoušení, praktické cvičení, pozorování	Vyučovací středisko
5.-6.den	Budou vysvětlovat jak rozpoznat zkažené a dobré vejce. Samostatně popíšu základní	Loupání vajec	Rozhovor, pozorování, praktické cvičení	Vyučovací středisko

	technologické postupy vaření vajec-na měkko, tvrdo, hniličku. Aplikují postupy v praktickém cvičení			
7. den	Budou schopni objasňovat zásady jak pracovat s mraženými potravinami. Budou schopni rozlišovat na jaké místo mohou být umístěny. Uvedou záporné příklady a zdůvodní špatné zacházení s těmito potravinami	Manipulace s mraženými potravinami	Diskuse, test	Vyučovací středisko. Zařazeno průřezové téma člověk a životní prostředí. Bude schopen vyjmenovat rizika, které může člověk způsobit se špatným zacházením potravinami.
8. den	Samostatně budou provádět úklid pracoviště s použitím správných přípravků	Hygienický úklid pracoviště	Ukázka, vyjádření vlastními slovy	Vyučovací středisko
9.-10. den	Budou schopni rozpoznat nádobí dle druhů na černé a bílé, dále na malý a velký stolní inventář	Mytí a oplachování všech druhů nádobí	Pozorování, rozhovor	Vyučovací středisko

Obsluha jednoduchých kuchyňských strojových zařízení – celkem 32 hodin
Výukový cíl: Žáci budou schopni samostatně používat v rámci zásad bezpečnosti níže uvedené kuchyňské stroje.

Výuková jednotka	Výukový cíl	Učivo	Způsob ověření	Strategie
1.den	Samostatně vlastními slovy budou interpretovat nejčastější příčiny úrazů a jejich prevenci	Bezpečnost při práci a obsluze kuchyňských strojů	Ústní rozhovor	Video ukázka, vyučovací středisko
2.den	Budou samostatně obsluhovat stroje, také je umývat a udržovat v čistotě	Obsluha mycího stroje a kráječe, údržba a čištění	Pozorování	Vyučovací středisko – výrobní část
3.den	Budou samostatně obsluhovat mixér, po skončení práce stroj očistí a vrátí na příslušné místo	Obsluha mixéru, údržba a čištění	Pozorování	Vyučovací středisko – výrobní část. Zařazena kompetence k učení. Bude ochoten učit se pracovat na strojích. Je veden ke kladnému vztahu učit se novým věcem.
4.den	Budou samostatně obsluhovat kotel, po skončení práce kotel pečlivě umyjí tak, aby byl bezprostředně čistý	Obsluha varného kotle, údržba a čištění	Pozorování	Vyučovací středisko - výrobní část. Zařazeno průřezové téma občan v demokratické společnosti. Bude ochoten se orientovat v mediálních obsazích. Protože dnešní trh nabízí nepřeborné množství strojů a přístrojů, ne však všechny jsou užitečné a vhodné.

5.den	Budou samostatně obsluhovat myčku nádobí a chladničku, po skončení práce stroj očistí, mycí stroj vytřou do sucha	Obsluha chladničky a myčky nádobí	Pozorování	Vyučovací středisko – výrobní část
-------	---	-----------------------------------	------------	------------------------------------

Příprava a zhotovení jednoduchých jídel – celkem 66 hodin Výukový cíl: Žáci budou schopni připravit jednoduché pokrmy a nápoje pro stravování.

Výuková jednotka	Výukový cíl	Učivo	Způsob ověření	Strategie
1.-3. den	Budou umět vyjádřit vlastními slovy zásady racionální a léčebné výživy	Zásady zdravé výživy	Sestavení jídelníčku	Vyučovací středisko, video projekce
4.-5. den	Budou samostatně schopni připravit běžné teplé nápoje- káva, čaj, kakao	Základní nápoje	Pozorování	Vyučovací středisko
6.-11. den	Budou samostatně schopni připravit podle zásad zdravé výživy vybrané pokrmy studené a teplé kuchyně	Základní dietní jídla Studená kuchyně: pomazánka květáková, brokolicová, rybí. Jídlo teplé kuchyně: dušená mrkev a hrášek, čočka, tvarohové šátečky	Pozorování a kontrola v praktické ukázce. Žáci budou pracovat po dvojicích. Každá dvojice si vylosuje pokrm a nápoj, ten připraví	Vyučovací středisko- výrobní část Zařazeno průřezové téma informační a komunikační technologie. Bude schopen si samostatně vyhledat na internetu informace týkající se zdravé výživy, skladby jídelníčku.

Úklidové prostředky a pomůcky - celkem 70 hodin Výukový cíl: Žáci budou schopni používat příslušný oděv a pomůcky pro zadaný úklid, použijí prostředky ve správném dávkovacím poměru.

Výuková jednotka	Výukový cíl	Učivo	Způsob ověření	Strategie
1.-2.den	Budou schopni použít pro zadaný úklid vhodné pomůcky a prostředky Při zvoleném úklidu – podlahy-linolea, kuchyňské linky, dřevěné podlahy, obkladu, stěny-omyvatelné samostatně dokážou vybrat a zvolit prostředek a pomůcku pro úklid	Úklidové prostředky a pomůcky	Kontrola při samostatném zadání úkolu	Vyučovací středisko Zařazeno průřezové téma člověk životní prostředí. Bude ochoten používat správné prostředky pro úklid a ekologicky s nimi zacházet a pomáhat tak k ochraně životnímu prostředí.
3.-8. den	Při zadání úklidu – podlahy-linolea, kuchyňské linky, dřevěné podlahy, obkladu, stěny-omyvatelné. Budou schopni zvolit vhodný prostředek a pomůcku pro úklid	Úklidové prostředky a pomůcky	Praktická ukázka	Vyučovací středisko
9. den.-10.den	Budou samostatně schopni určit poměr dávkovacího prostředku dle návodu	Úklidové prostředky a pomůcky	Praktická ukázka	Vyučovací středisko
11.den	Budou ochotni	Úklidové	Praktická	Vyučovací

	hospodárně a ekonomicky zacházet a používat s prostředky a pomůckami. Provedou jejich zlikvidování – do příslušného odpadu	prostředky a pomůcky	ukázka	středisko
--	--	----------------------	--------	-----------

Úklidové stroje a zařízení – celkem 58 hodin Výukový cíl: Žáci budou schopni samostatně obsluhovat úklidové a strojové zařízení

Výuková jednotka	Výukový cíl	Učivo	Způsob ověření	Strategie
1.-2. den	Samostatně budou schopni obsluhovat vysavač, tak že budou postupovat při obsluze v souladu s návodem. Po dokončení práce budou naklonění stroj očistit	Úklidové stroje a zařízení	Praktická ukázka při úklidu	Vyučovací středisko
3.-4.den	Budou umět samostatně obsluhovat šampónovač koberců. Při použití se budou samostatně orientovat v návodu na použití. Po dokončení práce budou naklonění stroj očistit vhodným přípravkem a vrátit ho na určené místo	Úklidové stroje a zařízení	Praktická ukázka při úklidu	Vyučovací středisko

5.-7.den	Budou samostatně schopni používat elektrický mycí i leštící stroj. Po dokončení práce budou naklonění stroj očistit a uvedou příklady z jakých důvodů se stroj musí zachovávat v čistotě	Úklidové stroje a zařízení	Praktická ukázka při úklidu	Vyučovací středisko
8.-9. den	Budou samostatně schopni používat elektrický mycí stroj. Po použití budou ochotni stroj vypnout a vyčistit	Úklidové stroje a zařízení	Praktická ukázka při mytí nádobí	Vyučovací středisko
			Žáci při všech cvičeních budou pracovat samostatně, nikoliv ne ve skupinkách	

Pravidelný denní, týdenní a generální úklid – celkem 64 hodin Výukový cíl: Žák bude schopen samostatně provádět tyto druhy úklidu: denní, týdenní a generální

Výuková jednotka	Výukový cíl	Učivo	Způsob ověření	Strategie
1.den	Budou schopni objasnit rozdíly mezi denním, týdenním a generálním úklidem	Pravidelný úklid	Individuální rozhovor	Vyučovací středisko
2. den	Budou samostatně provádět mytí oken, dveří.	Pravidelný úklid	Praktické cvičení	Vyučovací středisko

	Používat při úklidu vhodné prostředky dle materiálu. Budou ochotni dodržovat zásady BOZP. Před úklidem budou řádně poučeni o bezpečnosti práce			
3.den	Budou samostatně umývat podlahy a omyvatelné stěny. Při práci dodržovat stanovený postup	Pravidelný úklid	Praktické cvičení	Vyučovací středisko
4.den	Budou samostatně schopni čistit, leštit a utírat nábytek, zrcadla a osvětlení	Pravidelný úklid	Praktické cvičení	Vyučovací středisko
5.-6.-7.den	Budou samostatně schopni vyčistit koberec a veškerý čalouněný nábytek. Židle, křesla, pohovku, postel, gauč	Pravidelný úklid	Praktické cvičení	Vyučovací středisko

8.-9.-10.den	Budou schopni samostatně vyčistit a uklidit veškeré sociální zařízení. A to od kachliček, sprchy, sprchového koutu, vany, až po umyvadlo a WC	Pravidelný úklid	Praktické cvičení	Vyučovací středisko Zařazeno průřezové téma člověk a životní prostředí. Bude ochoten si vybírat ekologicky šetrné prostředky vzhledem k životnímu prostředí.
	Žáci pracují po celou dobu samostatně, jsou ochotni vzájemně hodnotit svou práci a argumentovat			

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se zabývá otázkou tvorby učební osnovy. V současném sledu událostí a změn ve školství se toto téma skloňuje na všech školách, neboť jejich povinností je právě tvorba těchto učebních osnov na základě rámcových vzdělávacích programů. V mém případě jsem si aplikaci učební osnovy vybrala pro odborné učiliště, které vzdělává budoucí pečovatele.

V úvodu jsem si stanovila za cíl vytvoření funkční učební osnovy ve spojitosti s tvorbou školních vzdělávacích programů, které vycházejí z rámcových vzdělávacích programů.

V teoretické části jsem nejprve nastínila, co přinesla do školství kurikulární reforma v roce 2005, dále jsem objasnila základní pojmy týkající se rámcových a školních vzdělávacích programů. Podrobně jsem se zabývala postupem při tvorbě školních vzdělávacích programů.

Praktická část je zpracovaná do tří menších kapitol, ve kterých podrobněji popisují charakteristiku učiliště, profil absolventa, odborné kompetence a obsah předmětu odborný výcvik. Nejdůležitější část je věnována tvorbě učební osnovy pro první ročník odborného výcviku oboru Pečovatelské práce.

Cíl celé bakalářské práce považuji za splněný. Zpracovaná učební osnova má sloužit jako funkční nástroj pro výuku prvního ročníku odborného výcviku oboru Pečovatelské služby. Psaní této kvalifikační práce mě obohatilo o nové pedagogické zkušenosti v oblasti projektování výuky, která není pro svoji náročnost jednoduchá.

Na závěr bych ráda vložila moji osobní myšlenku. Určitě je pro pedagoga důležité a závazné se řídit stanovenými dokumenty, ale především by měl učit srdcem.

Seznam použité literatury

JŮVA, Vladimír. *Základy pedagogiky : pro doplňující pedagogické studium*. 100. publikace. Brno : Paido - edice pedagogické literatury, 2001. 118 s. ISBN 80-85931-95-8.

KALHOUS, Zdeněk; OBST, Otto. *Školní didaktika*. 1. vydání. Praha : Portál, 2002. 448 s. ISBN 80-7178-253-X.

KAŠPAROVÁ, Jana, et al. *Metodika tvorby školních vzdělávacích programů SOŠ a SOU*. 1. vydání. Praha : Národní ústav odborného vzdělávání, 2008. 90 s. ISBN 978-80-85118-12-4.

Http://www./souvk.cz [online]. 2009 [cit. 2010-04-08]. Nabizene-obory/prace-ve-zdravotnickych-a-socialnich-zarizenich-pecovatelske-p. Dostupné z WWW: <<http://souvk.cz>>.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Bílá kniha. Dokument MŠMT ČR. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání - nakladatelství Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8

NEZVAL, Jiří. *Http://www.msmt.cz* [online]. 4.květen 2009, 19.červen 2009 [cit. 2010-04-08]. Školská reforma v pedagogickém výzkumu. Dostupné z WWW: <msmt.cz/vzdelavani/skolskareforma/skolska-reforma-v-pedagogickem-vyzkumu>.

PALÁN, J., MUŽÍK, J. aj. *Vzdělávací program jako základní kategorie dalšího profesního vzdělávání*. [online]. Dostupné na WWW: <<http://www.nvf.cz/kvalita/vystupy.htm>>.

PRÁŠILOVÁ, Michaela. *Tvorba vzdělávacího programu*. 1. vydání. Praha : Triton, 2006. 192 s. ISBN 80-7254-712-7.

PROKOPENKO, J., KUBR, M. aj. *Vzdělávání a rozvoj manažerů*. 1. vydání. Praha : Grada Publishing, 1996. 631 s. ISBN 80-7169-250-6.

PRŮCHA, Jan ; WALTEROVÁ, Eliška; MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 3. rozšířené a aktualizované. Praha : Portál, 2001. 328 s. ISBN 80-7178-579-2.

PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška; MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 6. aktualizované a rozšířené vydání. Praha : Portál, 2009. 400 s. ISBN 978-80-7367-647-6.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. 2., rozšířené a aktualizované vydání. Praha : Grada Publishing, a.s., 2007. 328 s. ISBN 978-80-247-1821-7.

Školní vzdělávací program: Pečovatelské služby, interní kurikulární dokument, OU a PrŠ Zlín-Klečůvka

Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání Pečovatelské služby. Dokument MŠMT. Praha: NUOV, 2009, 58s. č.j. 9325/2009-23.

RENOTIÉROVÁ, M., LUDÍKOVÁ, L. aj. *Speciální pedagogika*. 4. vydání. Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. 314 s. ISBN 80-244-1475-9.

WALTEROVÁ, Eliška. *Kurikulum. Proměny a trendy v mezinárodní perspektivě*. Brno : CDVU, 1994. 184 s. ISBN 80-210-0846-6.

Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) 561/2004 Sb. Dokument MŠMT.

Seznam zkratek

RVP	Rámcový vzdělávací program
ŠVP	Školní vzdělávací program
WHO	Světová zdravotnická organizace
BOZP	Bezpečnost ochrany zdraví při práci
PO	Požární ochrana

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Eliška Francová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PhDr. Michaela Prášilová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2010

Název práce:	Tvorba učební osnovy
Název v angličtině:	The creation of the curriculum
Anotace práce:	<p>Cílem práce v teoretické části je vysvětlit základní pojmy a postupy spojené s tvorbou učební osnovy, týkajících se školních vzdělávacích programů.</p> <p>Cíl praktické části je vytvoření funkční učební osnovy pro žáky Odborného učiliště a Praktické školy Zlín – Klečůvka, konkrétně pro 1. ročník odborného výcviku oboru: Pečovatelské služby.</p>
Klíčová slova:	učební osnova, rámcový vzdělávací program, školní vzdělávací program, kompetence – klíčové, odborné, průřezová témata, kurikulum, výukový cíl, odborný výcvik
Anotace v angličtině:	<p>The objective of the theoretical part of the thesis is to explain basic expressions and methods associated with the creation of the curriculum, concerning educational schemes.</p> <p>The practical part is focused on the formation of a functional curriculum for student of the Technical vocational school and Practical school Zlín-Klečůvka, especially for 1st class of specialized practice in the subject: Social work</p>

Klíčová slova v angličtině:	curriculum, general educational scheme, educational scheme, qualifications – key, special, section topics, aim of instruction, specialized practice
Přílohy vázané v práci:	Seznam zkratk
Rozsah práce:	43 stran
Jazyk práce:	Český jazyk